

Dolle Dinsdag

Wat merkte de bevolking in bezet gebied op dinsdag 5 september¹ van maatregelen van de bezetter? Niet zo veel, maar dat weinige was niet geheel zonder betekenis. Daags tevoren had Seyss-Inquart met onmiddellijke ingang de *Ausnahmezustand* (zoals wij al eerder schreven: een Duitse 'staat van beleg') afgekondigd. Twee bekendmakingen waren verschenen, een van Seyss-Inquart, een van Rauter; vermoedelijk waren de teksten maandagavond uitgezonden door de draadomroep (Radio Hilversum zond ze niet door de aether), hetgeen betekende dat diegenen die aangesloten waren op de plaatselijke centrales van die omroep (in het gehele land bedroeg het aantal aansluitingen vermoedelijk ca. 300 000), van de bekendmakingen op de hoogte konden zijn; meer algemene bekendheid verkregen deze echter pas op dinsdag toen de teksten in de dagbladen verschenen.

De *Ausnahmezustand* beruiste op een verordening welke Seyss-Inquart in mei '44 had uitgevaardigd. Krachtens die verordening stelde de *Reichskommissar* zich ietwat op de achtergrond. Hij had het vertrouwen niet opgegeven dat het Derde Rijk zich zou kunnen handhaven, hoopte in mei '44 dat de grote Geallieerde invasie zou worden afgeslagen, was er niet afkerig van, nadien zijn politieke taak in Nederland te hervatten, en wenste dan persoonlijk niet belast te zijn met de herinnering aan de ongetwijfeld harde maatregelen die tijdens de *Ausnahmezustand* zouden zijn genomen. Tijdens die toestand zou *Generalkommissar* Wimmer naar voren treden als zijn algemene plaatsvervanger, Rauter als zijn plaatsvervanger in alle politieke aangelegenheden (binnenskamers was voorts bepaald dat de provinciale *Beaufragten des Reichskommissars* alle benoe-

¹ Het begrip 'Dolle Dinsdag' is, voorzover bekend, het eerst gebruikt in het nummer van 15 september 1944 van *De Gil*, het in schijn soms anti-Duitse tijdschrift (het was er in werkelijkheid op gericht, in de publieke opinie in bezet gebied zoveel mogelijk verwarring te stichten) dat de *Abteilung Aktivpropaganda* van het *Reichskommissariat* van begin maart '44 af deed verschijnen. Er werden in september van *De Gil* per nummer nog tienduizenden exemplaren verkocht. Uiteraard is het mogelijk dat men vóór 15 september al in particuliere kringen, terugziende op wat die 5de september was gebeurd, van 'Dolle Dinsdag' heeft gesproken; het was een perfecte aanduiding.